

Ur Nationalteaterns pjäs
"Sune, får jag knäppa din blåser" som handlar om när
ungdomarna i gStebergssfororten Hisingrs Backa drog igång
kappen för ett eget gStälle att vara på.

Text & Musik: Nationalteatern.
Från LP:n: 'Ta det som ett 18fte, ta det inte som ett
hot' (GNW 28P).

10

BYGG EN ELPLANKA SJÄLV!

Nu tycker vi att jag släpper ljust under skäppan. Måste det inte finnas en ledare eller någon som har en massa musikaliska idéer för att resten ska komma när vägar? Kanske att det måste det. I Nationalteaterns fall är i vi två stycken som har spelat så pass länge att vi kan göra arrangemang för flera instrument och hitta på melodier och olika stämmor.

I första omgången blir det kanske bara att folk spekar det som de vill. Men i andra så kan det bli en särskild spelande. Men det har visat sig att bara upplevelsen av att spela och sjunga i orkester och höra hur alla bygger upp varandra ger en särskild kick. Man börjar lyssna på skivor och levande musik på ett annat sätt. Man lär sig höra vilka instrument som är vad och hur dom utnyttjas. Man kollar in hur var och en spelar.

Resultatet blir att den som för ett tag sen inte visste vad som är bak och fram på en dragbänk nu kan trolla fram melodier utan hjälp. Ledaren blir inte så viktig.

Vid jul 1971 blev det bestämt att Nationalteatern skulle göra en LP. En del av oss trodde inte alls på det projektet. Det blir fiasko, katastrof och allmän föröstämning, fick man höra. Andra såg det som ett tillfälle att ro upp sej och bli verkligen duktiga. En vanlig pop-LP tar oftast fyra-fem timmar att spela in. Men här gruppen rutin och vet nästan precis vad de ska spela. Nationalteatern därefter sätter sej i Növa studio och spelar. Det var under den tiden som dom flesta sågerna föddes.

Nationalteatern finns i Göteborg och jobbar just ute i Hisings Backa.

(DET ÄR HAN SOM STÅR LÄNGST TILL VÄNSTER PÅ BILDEN. MED STORT HÅR OCH STAV I HANDEN.)

ff betyder att man slår an den första tonen och låter fingret glida länge strängen fram till nästa ton (band).

ff betyder att man slår an den första tonen och bara lägger nästa finger på nästa ton (band).

ff betyder att man slår an den första tonen och pressar upp strängen till nästa ton utan att byta band.

mf är en liten drill mellan den skrymna tonen och närmast högre halvtan (t ex A och B^b), som man åstadkommer genom att pressa strängen utan att byta band.

f är en liten förslagsnot som hörs men inte räknas.

f (fermat) betyder att man håller ut så länge man vill.

p (piano) är svagt och

f (forte) är starkt.

arp (arpeggio) är ett hackplock; man låter tonerna trilla i snabb följd med början i den lägsta.

rit (ritardando) betyder att man saktar in i tempo vartefter tills takten stannar helt.

ped och den andra bokstävorna ovanför gitarrestämman är ackorden för kompositör.

LEKTION 1: "PEDALERNA"

EN FÄLPMÅN BEHÖVER INTE ALLSÅ DEN HÄR FORMEN.
DEN KAN SE UT LITE HUR SOM HEL ST.

ELEKTRISK SLADD.

FAST STRÄNG FÄST
ORDENTLIGT.

STALL

MIK. EOR KANSKE
KUNNA FLYTTS UPP OCH NER,
SÅ MAN FÅR LITE OLIKA SOUND.

LIMMA

SKEVLA INOP

HALS

SE TILL ATT HALSEN ÄR RAK!

STÄM-SKRUVAR

SADEL

GREPPBÄRARE MED BAND

KVINTBANDET, 7:e BANDET.
LIGGER PÅ EN TREDJEDELS
ÅNSTÄND SADEL-STALL

OKTAVBANDET, 12:e BANDET,
LIGGER MITT EHELLAN
SADELN OCH
STALL.

STALLET SKA VARA
JUSTERBART BÅDE I
HÖJDELD OCH
FRAMTILLBAX. FÖRST DÅ KAN MAN
STÄMMA GITARREN ORDENTLIGT

Stora städer har sina fördelar. Men man kan ändå räkna med att få sina speciella behov tillgodosedda. I varje fall är det så om man tillhör den lilla grupp som just kommit på att bygga egna elgitarrer.

Det finns faktiskt affärer som har en del bitar som vore joggiga att bygga själv; stall, mikrofoner t.ex. Men kan förstås fråga sig varför man ska bygga en gitarr när det går att få tag på en begagnad Höfner för nån hundring. Men man kan ju ha sina skäl. Jag själv ville t.ex. ha en med lite bredare greppbräda än den som fanns på köp-gitarrerna. Och så tyckte jag att det som såg oförflätligt plastiga ut, i symmetri med den billigare.

Det är inte särskilt svårt att bygga en planka, d v s en gitarr utan resonanslåda. Men hur man än blir sig åt så kostar det nog en eller två hundralappar, beroende på vilka köpt delar man köper respektive bygger själv. På tänkskruvar, stall och mikrofoner är det nog rätt svårt för de flesta att knäpa ihop själv, och även greppbrädan löner det sig nog att köpa om man hittar nån man gillar.

FORMEN

Det lönar sig att titta på dom gitarrer som finns - hitar man på alltför säregna former kan det bli en gitarr som är svår att hålla i när man spelar... Men annars har man ju ovanligt stora möjligheter att variera formen efter egna önskan (jämför till exempel violonchello). För o och utan kan knappast nänn inverkan på ljudet så länge det är fråga om en planka, och inte en akustisk gitarr. Innan man ritat upp formen ska man köpa mickar och stämkruvor osv; det blir svårt att få dom att passa in efteråt.

Stället ska vara justerbart så att man kan reglera både stränglängden och höjden över greppbrädan individuellt för varje sträng - annars kan det bli svårt att få strängarna att stämma. Förstärkare, strängar och högtalare har minst lika stor betydelse för ljudet som Mickarna, det ska man tänka på och inte köpa alltför dyra mickar, alltså.

Det går ganska bra att klara sig med en mick om den placeras på rätt ställe, lag om långt från stallen. Ju rännare stallen, desto mer övertonsrik blir klangen, men samtidigt tunnare.

Till varje mick följer en volymkontrollratt. Det kanske verkar fattigt med bara en ratt på gitarren, men till tillsammans med rattarna på förstärkaren plus eventuellt wahwah-pedal blir det ju ändå så mycket att det blir svårt att hålla reda på alltihop samtidigt som man spelar.

GREPPBRÄDAN

Det är inte så mycket som det är noga med på en plan-
ka, men greppbridan är undantaget. Kan man inte köpa nå-
gon som passar får man förstås ordna det på nåt annat
sätt. Finns det en kunnig instrumentbyggare i grannska-
pet ska man inte dra sig för att utnyttja hans kunskap-
er och tjänster. Man kan naturligtvis göra greppbridan
själv, men då får man vara beredd att misslyckas ett par
gångar.

Om man gör greppbrådan själv:
Såga till en bit efter dom önskade måtten i nåt hårt
träslag. Hyvla biten precis plan och jämntjock, omkring
7 mm. Limma sedan fast greppbrådan på halsen och hyvla
den svagt rundad. Starkare rundning gör att det blir någ-
ot lättare att ta ackord, men är till nackdel om man
vill dra strängarna i sidled när man spelar.

Såga skåror där banden skall sitta. Riktiga måtten kan man kopiera från någon gitarr som har samma mensur (effektiv stringlängd från stall till sadel) som den man själv vill ha. Det är viktigt att sågläddat är lagom tjockt - banden skall sitta kvar när man bultar dit dom! Sätt dit banden, det finns profilerad ståltråd att köpa, och putsa av alla skarpa kanter. Fila greppbrädan så plan som möjligt men en stor fil (d v s plan på längden, men rundad i tvärsnittet förstås).

STRÄNGAR, SLUTJUSTERING

Det finns ingen anledning att ha tiockare strängar
 Ha dom man köper i hela satsen märkta rock'n roll, light
 gauge eller liknande. Vill man ha ändå tunnare finns det
 strängar i 18s vikt, så att man kan köpa efter den dia-
 meter man vill ha. Observera hur mycket bra strängar be-
 tydelse för klangen!

Efter att tag brukar strängarna bli sämre delvis genom
 att dom slits så att klingen lossar, men också genom
 att det fastnar fett på dom och då blir klangen sämre.
 Såför kan man få en stor förbättring om man någongör
 av strängarna med en trasa indrinkt i T-sprit.

Skriva fast stallet på rätt plats, Justera höjden
per greppbrädd så att den blir ungefär vad den ska va-
ra. Stäm gitarren grovt. Skaffa gärna en stämpa eller
slemgaffel i E-dur. Justera längden på varje sträng så
att strängen stämmer med sin egen oktav. Prova med lite
ackord. Sänk strängarna så långt som möjligt utan att
de om skramlar mot banden. Upprepa alltihop tills gitarren
stämmer.